

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
puv@eduskunta.fi

25.2.2020

VN/5321/2018-PLM-8

Puolustusvaliokunta O5/2020 vp.

Valmiuslain ajantasaisuus ja päivitystarpeet

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Turvallisuuskomitean sihteeristöltä asiantuntija-arviota siitä, onko valmiuslaki ajan tasalla ja miltä osin lakia olisi mahdollisesti tarvetta päivittää. Turvallisuuskomitean sihteeristön puolesta esitän pyydettyä asiantuntija-arviona seuraavaa:

Valmiuslainsäädäntö poikkeaa tavanomaisesta lainsäädännöstä siinä, että sen säännökset tulevat pääosin sovellettaviksi vasta poikkeusoloissa. Siten kysymystä valmiuslain ajantasaisuudesta ei voi täysin verrata kysymykseen normaaliolojen lainsäädännön ajantasaisuudesta. Viimeksi mainitun lainsäädännön toimivuutta voidaan arvioida sen jokapäiväisessä soveltamisessa ja siltä pohjalta saattaa mahdolliset päivitystarpeet asianmukaisesti käsiteltäviksi. Valmiuslainsäädännön osalta säännösten ajantasaisuuden arviointi perustuu muun ohella erilaisissa harjoituksissa saatuihin kokemuksiin ja hallinnonalojen käsityksiin säännösten toimivuudesta mahdollisissa poikkeusoloissa.

Valmiuslain (1552/2011) 12 §:n säännös eri viranomaisten varautumisvelvollisuudesta tulee sovellettavaksi jo viranomaisten normaaliolojen toiminnassa. Varautumisvelvollisuutta koskevaa säännöstä on pidettävä onnistuneena ja se muodostaa perustan viranomaisten varautumistoiminnalle. Säännöksessä varautumiseen velvoitettujen tahojen piiri olisi mahdollisen uusimis- tai päivitystyön yhteydessä harkittava tarkoin. Erityisen tärkeää on, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhoidon uudistushankkeiden kaltaisissa hankkeissa huomioidaan myös varautuminen ja mahdollisten uusien viranomaisten velvoittaminen varautumiseen.

Valmiuslain mahdollisia päivitystarpeita on substanssinäkökulmasta syytä arvioida kahdessa suhteessa: toisaalta on kysymys valmiuslain poikkeusolomääritelmien riittävästä kattavuudesta ja toisaalta siitä, ovatko viranomaisille poikkeusoloissa annettavat toimivaltuudet riittäviä säännösten tarkoitusten saavuttamiseksi. Kolmanneksi esiin nousee vielä kysymys siitä, ovatko viranomaisten toimivaltuudet normaaliolojen häiriötilanteissa riittäviä. Vaikka viimeksi mainittu kysymys ei suoraan poikkeusoloissa sovellettavaan valmiuslakiin liitykään, sitä ei voi myöskään jättää tarkastelun ulkopuolelle. Erityistoimivaltuuksia edellyttävä kriisitilanne voi näet olla käsillä myös silloin, kun valmiuslaissa tarkoitettujen poikkeusolojen määritelmä ei vielä täyty.

Hybridituhkien suhteen on julkisessakin keskustelussa nostettu esiin kysymys siitä, kattavatko valmiuslain poikkeusolomääritelmät myös erilaiset hybridituhkatilanteet. Valmiuslaissa tai sen perusteluissa (HE 3/2008) ei ole nimenomaisesti käytetty hybridiä tai hybridituhkaa koskevaa termistöä. Osaltaan sen voi katsoa johtuvan siitä, ettei hybridituhka terminä tai käsitteenä ollut nykyisen valmiuslain valmisteluvaiheessa nykyistä vastaavalla tavalla yleisesti käytössä. Toisaalta valmiuslain poikkeusolomääritelmissä mainitaan aseellisen hyökkäyksen tai sen uhkan lisäksi myös aseelliseen hyökkäykseen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys tai tällaisen hyökkäyksen uhka. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston sekä viime kädessä eduskunnan arvioitavaksi jää, missä tilanteessa hybridituhkatilannetta on pidettävä vakavuudeltaan aseellisen hyökkäyksen uhkaan rinnastuvana.

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
puv@eduskunta.fi

25.2.2020

VN/5321/2018-PLM-8

Poikkeusolomääritelmät ovat valmiuslaissa sikäli keskeisellä sijalla, että vain niiden täytyessä voidaan viranomaisille poikkeusoloissa säädetty toimivaltuudet ottaa käyttöön. Siksikin on erityisen tärkeää huolehtia viranomaisten toimivaltuuksien riittävydestä myös niissä häiriö- tai kriisitilanteissa, joissa poikkeusolomääritelmät eivät vielä täyty. Oikeusministeriö onkin teettänyt arvion viranomaisten toimivaltuuksista häiriötilanteissa (Raimo Luoma: Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 2019:18). Selvitystä on syytä hyödyntää mahdollisen jatko-työn pohjana.

Myös valmiuslakiin liittyvä selvitystyö on parhaillaan käynnissä. Turvallisuuskomitea on helmikuussa 2020 pidetyssä kokouksessaan käsitellyt valmiuslain sisällöllisiä uudistus-tarpeita koskevaa selvitystyötä. Selvitys toteutetaan selvitysmies Raimo Luoman ja Turvallisuuskomitean sihteeristön yhteistyönä. Selvitystyön tulokset tullaan luovuttamaan oikeusministeriölle.

Timo Kerttula
hallitusneuvos
Turvallisuuskomitean sihteeristö

Jakelu Eduskunta / puolustusvaliokunta